

Lublin, dnia 31 lipca 2019 r.

Sygn. akt XI KZ (mąż) i XI KZ (żona i dzieci)

Sąd Okręgowy w Lublinie
XI Wydział Karny-Odwolawczy

ZGŁOSZENIE DO UDZIAŁU W POSTĘPOWANIU
PRZEDSTAWICIELA ORGANIZACJI SPOŁECZNEJ

W imieniu Fundacji Instytut na rzecz Państwa Prawa, na podstawie art. 90 § 1 i 2 k.p.k. zgłaszam udział tej organizacji społecznej w niniejszym postępowaniu. Jako prezes zarządu fundacji jestem uprawniony na podstawie statutu do jednoosobowego reprezentowania Fundacji na zewnątrz.

UZASADNIENIE

Przed Sądem Okręgowym w Lublinie toczą się postępowania (Sygn. akt XI KZ (mąż) i XI KZ (żona i dzieci)) w sprawie zażalenia na postanowienia SR dla Białej Podlaskiej w przedmiocie przedłużenia pobytu cudzoziemskiej rodziny w strzeżonym ośrodku dla cudzoziemców w Białej Podlaskiej.

Fundacja Instytut na rzecz Państwa Prawa z siedzibą w Lublinie jest organizacją pozarządową, posiadającą osobowość prawną, której cele statutowe obejmują m.in.: Propagowanie standardów państwa prawa; Podnoszenie świadomości prawnej społeczeństwa; Promocja prawa europejskiego i idei integracji europejskiej; Działanie na rzecz ochrony praw człowieka; Przeciwdziałanie marginalizacji i wykluczeniu społecznemu osób znajdujących się w trudnej sytuacji, w szczególności z powodu (...) migracji lub uchodźstwa.

Stosownie do Art. 90. § 1. Kodeksu postępowania karnego „w postępowaniu sądowym udział w postępowaniu może zgłosić organizacja społeczna, jeżeli zachodzi potrzeba ochrony interesu społecznego lub interesu indywidualnego, objętego zadaniami statutowymi tej organizacji, w szczególności ochrony wolności i praw człowieka”. Powołany przepis przyznaje zdolność sądową organizacjom społecznym, choćby nie posiadały one osobowości prawnej, w zakresie ich statutowej działalności w sprawach dotyczących interesów prawnych innych osób.

Jako przedstawiciel Instytutu na rzecz Państwa Prawa na prośbę rodziny cudzoziemskiej wystosowaliśmy pismo Przyjaciela Sądu (*amicus curiae*) do SR w Białej Podlaskiej. Nie wydaje się jednak, aby sąd meriti pochylił się and argumentacją prawną w nim zawartą. Chciałbym więc osobiście prosić, aby Sąd Okręgowy w Lublinie wziął pod uwagę racje jasno obrazujące, iż długotrwała detencja dzieci co do których zachodzą negatywne opinie lekarskie co do dopuszczalności detencji odbywa się z naruszeniem standardów prawa polskiego i europejskiego. Ponadto przedmiotem mojej pracy naukowo-badawczej jest instytucja detencji uchodźców oraz stosowania środków alternatywnych (T. Sieniow, Stosowanie alternatyw do detencji cudzoziemców w Polsce w latach 2014-2015, Raport z monitoringu, Lublin 2016). Dlatego w moich badaniach analizuję postanowienia sądów w sprawach detencji cudzoziemców.

Z powyższych względów jako przedstawiciel organizacji społecznej wnoszę o dopuszczenie do udziału w posiedzeniu.

Tomasz Sieniow
Prezes Zarządu Fundacji

Lublin, dnia 31 lipca 2019 r.

Sygn. akt XI KZ (mąż) i XI KZ (żona i dzieci)

W sprawie zażaleń SR w Białej Podlaskiej
(Sygn. akt II Ko 9 oraz II Ko .9)
w przedmiocie przedłużenia terminu umieszczenia
w Strzeżonym Ośrodku dla Cudzoziemców w Białej Podlaskiej

wobec następujących cudzoziemców

1. , ur. 26.1 r.
2. , ur. 18. r.,
Oraz ich małoletnie dzieci
3. , ur. 23 r.,
4. , ur. 26. r.,
5. , ur. 09. r.,
6. , ur. 12. r.,
7. , ur. 12. r.

Sąd Okręgowy w Lublinie
XI Wydział Karny-Odwoławczy

Opinia Przyjaciela Sądu

w sprawie rozpatrywanego przez Sąd Okręgowy w Lublinie zażaleń
na postanowienia Sądu Rejonowego w Białej Podlaskiej w
przedmiocie przedłużenia pobytu w Strzeżonym Ośrodku dla
Cudzoziemców w Białej Podlaskiej cudzoziemskiej rodziny:

oraz ich małoletnich dzieci

(termin posiedzeń w dniu 31.01.2019 r. o godz. 12:00)

I. UWAGI WSTĘPNE

Amicus Curiae - "opinia przyjaciela sądu" to znana w praktyce sądów forma wyrażania przez organizacje pozarządowe opinii prawnej w postępowaniach sądowych, w przypadkach, gdy w związku z realizacją celów działalności danej organizacji zachodzi taka potrzeba. Opinia przyjaciela Sądu ma na celu przedstawienie szczególnego poglądu organizacji społecznej na sprawę rozpatrywaną przed Sądem, któremu taka opinia jest przedstawiana. Opinia taka pomaga Sądowi w kompleksowym rozpoznaniu sprawy, z uwzględnieniem argumentów, które niekoniecznie mogą być przedstawione przez strony w postępowaniu.

II. INTERES PRAWNY INSTYTUTU NA RZECZ PAŃSTWA PRAWA

Fundacja Instytut na rzecz Państwa Prawa jest powstałą na przełomie 2001 i 2002 roku organizacją pozarządową (więcej na stornie www.panstwoprawa.org). Jej statutowym celem (§5 Statutu Fundacji) jest m.in. propagowanie standardów państwa prawa (pkt a), „działanie na rzecz ochrony praw człowieka” (pkt e), „pomoc prawna w zakresie dochodzenia przed sądem oraz organami administracji publicznej praw jednostek” (pkt k.) oraz „przeciwdziałanie marginalizacji i wykluczeniu społecznemu osób znajdujących się w trudnej sytuacji, w szczególności z powodu ubóstwa, sieroctwa, bezdomności, bezrobocia, niepełnosprawności, przemocy w rodzinie, alkoholizmu, narkomanii, zwolnienia z zakładu karnego, migracji lub uchodźstwa” (pkt l.).

Stąd też wobec zwrócenia się do Instytutu na rzecz Państwa Prawa przez rodzinę cudzoziemską o pomoc prawną w postępowaniu o udzielenie ochrony międzynarodowej w Polsce w trzeciej procedurze (wcześniej cudzoziemców nikt nie reprezentował), postanowiliśmy przesłać do Sądu Rejonowego w Przemyślu nasze stanowisko dotyczące zbędnego przedłużenia detencji rodziny z dziećmi, która zgodnie z intencją SR w Słubicach miała trafić do SOdC na tylko 30 dni. Dostrzegając ryzyko pogwałcenia zasady, że detencja stosowana jest jako środek *ultima ratio*, a wobec dzieci powinna być stosowana zupełnie wyjątkowo, oraz ze względu na zrealizowanie pierwotnego celu detencji (zebranie materiału dowodowego w postępowaniu uchodźczym) postanowiliśmy wystąpić do Sądu Rejonowego w Białej Podlaskiej, prosząc o wzięcie pod uwagę perspektywy ochrony praw człowieka w świetle prawa polskiego, prawa Unii Europejskiej i Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka.

Zdecydowaliśmy się przekazać nasze stanowisko w tej sprawie z kilku powodów. **Po pierwsze** ponieważ w naszej opinii detencja uchodźców w Polsce jest w sposób oczywisty nadużywana. **Po drugie**, konieczne jest uwzględnienie w tej sprawie nadrzędnego interesu dziecka, który został zupełnie zapomniany przez organy SG wnioskujące o przedłużenie detencji wobec rodziców z piątką dzieci, na których długotrwała detencja na pewno odcisnie psychiczne piętno. **Po trzecie**, wobec wytworzonej przez polityków atmosfery strachu przed uchodźcami zachodzi też wielkie ryzyko nadgorliwego (naznaczonego obawą przed oceną przełożonych) stosowania detencji wobec uchodźców, w sytuacjach gdy jest ona zupełnie zbędna i należałoby ją uznać za środek o charakterze nieproporcjonalnym. **Po czwarte**, złożona przez cudzoziemców skarga do WSA w postępowaniu powrotowym według wszelkich statystyk dotyczących rozpatrywania tego typu spraw zostanie rozpatrzona dopiero jesienią, co sprawi, iż konieczne będzie dalsze długotrwałe więzienie rodziców i dzieci, które mają zapewnione alternatywne miejsce pobytu w ośrodku otwartym dla cudzoziemców, jako osoby ubiegające się o ochronę międzynarodową.

W opinii niniejszej, zgodnie z zasadą *audiatur et altera pars*, pragniemy pokazać w pełniejszy sposób sytuację faktyczną i prawną cudzoziemców, którzy mimo swej intencji nie są doprowadzani na kolejne posiedzenia sądu rejonowego zajmującego się przedłużeniem okresu detencji.

III. Detencja jako środek stosowany na jak najkrótszy czas

Rodzina cudzoziemska przebywa w strzeżonym ośrodku od 19 września 2018 r., czyli już 11 miesięcy.

Zgodnie z postanowieniem Sądu Rejonowego w Słubicach z dnia 20 września 2018 r., sygn. akt II Ko i II Ko zostaliśmy umieszczeni w SOC na okres 1 miesiąca, ponieważ „Sąd ograniczył czas pobytu cudzoziemca w ośrodku do jednego miesiąca albowiem zostaje umieszczony w nim wraz z rodziną w tym pięciorgiem dzieci. Aktualne orzecznictwo sądownictwa europejskiego związane z ochroną praw człowieka, stwierdza jednoznacznie, że pobyt dzieci w izolacji – o ile w ogóle musi nastąpić – winien trwać przez minimalny czas”.

Należy podnieść w tym miejscu, że zgodnie z art. 11 ust. 2 Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/33/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie ustanowienia norm dotyczących przyjmowania wnioskodawców ubiegających się o ochronę międzynarodową, poprzez jego nieuwzględnienie sytuacji małoletnich dzieci i naruszenie zawartej w tym przepisie zasady iż „*małoletnich zatrzymuje się tylko w ostateczności, gdy zostanie ustalone, że nie można skutecznie zastosować łagodniejszych środków przymusu. Zatrzymanie takie zarządza się na możliwie najkrótszy okres oraz podejmuje się starania zmierzające do zwolnienia zatrzymanych małoletnich i umieszczenia ich w odpowiednich miejscach zakwaterowania dla małoletnich*”.

Detencja rodzin z małymi dziećmi w warunkach quasi-więziennych powinna zdaniem Europejskiego Trybunału Praw Człowieka następować w możliwie najkrótszym czasie, wyłącznie w celu przygotowania do powrotu. Pomocne przy określeniu, jaki czas w przypadku detencji dzieci jest możliwie najkrótszym może być wyrok z 19 stycznia 2012 r. **Popov p. Francji** (skargi nr 39472/07 oraz 39474/07), gdzie umieszczenie rodziny z małym dzieckiem w okresie 2 tygodni przed przygotowywaną deportacją naruszało przysługujące jej prawo do życia rodzinnego.

Również w sprawie polskiej ETPCZ wydał w 2018 roku ważne orzeczenie kwestionujące legalność długotrwałej detencji rodzin z dziećmi. Trybunał ten w **wyroku z 10 kwietnia 2018 r. Bistieva p. Polsce** (skarga nr 75157/14), dopatrujące się naruszenia prawa do życia rodzinnego rodziny czecheńskiej umieszczonej w Strzeżonym Ośrodku w Kętrzynie po przekazaniu w ramach rozporządzenia Dublin III z Niemiec, bez zbadania sytuacji dzieci. Na uwagę zasługuje fakt, że Trybunał zakwestionował proporcjonalność działań polskich władz w przypadku umieszczenia w Ośrodku Strzeżonym w Kętrzynie, który uchodzi za ośrodek rodzinny, najlepiej przygotowany do przyjmowania dzieci.

Zgodnie z wyrokiem Sądu Okręgowego w Olsztynie z dnia 25 maja 2018 roku, uchylającego postanowienie Sądu Rejonowego w Kętrzynie „o nieskuteczności środków alternatywnych nie może a priori przesądzać fakt, że cudzoziemcy w przeszłości nielegalnie opuścili wraz z dziećmi Polskę i udali się bez wymaganych dokumentów do Państw Europy Zachodniej” (Postanowienie SO w Olsztynie z dnia 25.5.2018, sygn. akt VII Kz 228/18).

Ponadto zgodnie z postanowieniem Sądu Okręgowego w Jeleniej Górze z dnia 30 lipca 2018 r w sprawie II Kz 214/18: „Sąd Rejonowy winien mieć na uwadze, że środek w postaci umieszczenia w ośrodku strzeżonym winien być traktowany jako ostateczność, w szczególności jeśli w istocie dotyczy on rodziny z małoletnimi dziećmi, a co w ogóle pozostało poza zainteresowaniem Sądu I Instancji i w tym zakresie Sąd meriti nie poczynił jakichkolwiek ustaleń, włącznie z tym czy ośrodek w Przemyślu zapewnia odpowiednie warunki do pobytu małoletnich dzieci”. W wyroku tym SO W Jeleniej Górze odniósł się też do kwestii braku miejsca zamieszkania przez cudzoziemską rodzinę na terytorium Polski. Na uwagę zasługuje konstatacja „Niewątpliwie skarżący na chwilę obecną nie posiada stałego miejsca pobytu w Polsce, jednakże Sąd I Instancji nie podjął żadnych czynności zmierzających do ustalenia, gdzie podejrzany udałby się w przypadku nie zastosowania detencji, a wydaje się że może zostać umieszczony w odpowiednim ośrodku recepcyjnym, zaś obowiązkiem państwa pozostaje otoczenie A(...) K (...) i jego rodziny stosowną opieką społeczną”.

Pragniemy wskazać, że rodzina **pozostaje w postępowaniu o udzielenie ochrony międzynarodowej**, w związku z czym w razie nieprzedłużenia pobytu będzie mieć **zapewnione miejsce pobytu, dokumenty itp.** W ramach postępowania o udzielenie ochrony międzynarodowej, cudzoziemcy na podstawie Rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 19 lutego 2016 r. w sprawie wysokości pomocy dla cudzoziemców ubiegających się o udzielenie ochrony międzynarodowej, otrzymują miejsce w ośrodku dla cudzoziemców, jak również wyżywienie i środki pieniężne.

Ponadto zgodnie z art. 71 ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej polskiej pomoc socjalna obejmuje:

- 1) pomoc *udzielaną* w ośrodku, w tym:
 - a) zakwaterowanie,
 - b) całodzienne wyżywienie zbiorowe lub ekwiwalent pieniężny w zamian za wyżywienie,
 - c) kieszonkowe na drobne wydatki osobiste,
 - d) stałą pomoc pieniężną na zakup środków czystości i higieny osobistej albo środki czystości i higieny osobistej,
 - e) jednorazową pomoc pieniężną lub bony towarowe na zakup odzieży i obuwia,
 - f) naukę języka polskiego i podstawowe materiały niezbędne do nauki tego języka,
 - g) pomoce dydaktyczne dla dzieci korzystających z nauki i opieki w publicznych placówkach, szkołach podstawowych lub szkołach ponadpodstawowych,
 - h) pokrycie, w miarę możliwości, kosztów zajęć pozalekcyjnych i rekreacyjno-sportowych dzieci, (...)

2) pomoc *udzielaną* poza ośrodkiem, polegającą na wypłacie świadczenia pieniężnego na pokrycie we własnym zakresie kosztów pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, z wyłączeniem kosztów opieki medycznej, zwaną dalej "świadczeniem pieniężnym".

Również podkreślenia wymaga, że po otrzymaniu decyzji Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców, utrzymującej w mocy decyzję w przedmiocie zobowiązania rodziny do powrotu, cudzoziemcy skorzystali z przysługującego im uprawnienia i wystąpili do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie ze skargą, w której został zawarty wniosek o wstrzymanie wykonania decyzji. Postępowanie jest w toku. Zgodnie z art. 331 ust. 1 ustawy o cudzoziemcach w przypadku, gdy cudzoziemiec złożył skargę do wojewódzkiego sądu administracyjnego na decyzję o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu wraz z wnioskiem o wstrzymanie jej wykonania, termin dobrowolnego powrotu lub termin przymusowego wykonania tej decyzji z mocy prawa przedłuża się do dnia wydania przez wojewódzki sąd administracyjny postanowienia w sprawie tego wniosku.

Bardzo istotne jest, iż Polska w postępowaniu odwoławczym zamkniętym w ośrodku strzeżonym cudzoziemcom nie zapewniła cudzoziemcom dostępu do nieodpłatnej pomocy prawnej, który to obowiązek wynika jasno z art. 13 ust. 3-4 Dyrektywy 2008/115 (dyrektywa powrotowa). Zupełnie od nowa należy więc spojrzeć na sytuację Rodziny, która nie była do tej pory właściwie reprezentowana.

Ewentualne uwzględnienie przez Sąd Rejonowy w Białej Podlaskiej wniosku Komendanta PSG, bez zbadania racji i deklaracji cudzoziemców można będzie uznać za wadliwe procedowanie sprawy. Ten błąd niedawno zaczął wytykać Sąd Okręgowy w Przemyślu. Nakazując nie tak dawno zwolnić zatrzymaną cudzoziemkę Sąd Okręgowy w Przemyślu zawarł w wyroku uwagę bardziej ogólnej natury: *"Końcowo wskazać należy, iż nie może znaleźć aprobaty sposób procedowania sądów sprowadzający się do bezkrytycznego akceptowania wniosków organów Straży Granicznej, tak w przedmiocie zastosowania, jak i przedłużania pobytu cudzoziemców w Strzeżonych Ośrodkach, oraz powielania ustaleń w nich zawartych przy jednoczesnym braku dokładnego wyjaśnienia okoliczności sprawy, jak choćby poprzez przesłuchanie cudzoziemca"* (Postanowienie Sądu Okręgowego w Przemyślu z dnia 18 czerwca 2018 roku sygn. akt II Kz 68/18, s. 7).

KONKLUZJA

Wobec powyżej przedstawionych argumentów, postanowienia SR w Białej Podlaskiej w przedmiocie przedłużenia pobytu i w opinii Instytutu na rzecz Państwa Prawa powinny zostać uchylone/zmienione. Stosowana przez 11 miesięcy detencja w perspektywie kolejnych (niezbędnych dla zakończenia postępowania przed WSA w Warszawie) na pewno narusza prawa dziecka i gwarantowane w Europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności prawo do życia rodzinnego (Art. 8), i jako środek ultima ratio byłby stosowany bez wymaganego zbadania alternatyw do detencji.

Instytut na rzecz Państwa Prawa stoi na stanowisku, że w związku tym należy:

1. nakazać Komendantowi PSG w Białej Podlaskiej natychmiastowe zwolnienie cudzoziemców i skierowanie ich do otwartego ośrodka recepcyjnego;
2. zobowiązać, do zgłaszania się 1 raz na dwa tygodnie (co drugi poniedziałek w miesiącu) w Placówce Straży Granicznej w Białej Podlaskiej, do czas zakończenia postępowania o udzielenie ochrony międzynarodowej.

Takie postanowienie Sądu Okręgowego w Lublinie byłoby zgodne z prawem określającym detencję jako środek ultima ratio, a także interesem społecznym, o którym wypowiedział się Europejski Trybunał Praw Człowieka w sprawie Rusuu p. Austrii i uwzględniłoby najlepszy interes dziecka zgodnie z wyrokiem Bistieva p. Polsce.

Dr Tomasz Sieniow

Prezes Instytutu na rzecz Państwa Prawa